

jük csak, miképpen magyarázza „Telegdi Zsigmond boldogságos emlékezete” (NyK. 95. 1996–1997: 201–7) című visszaemlékezésében magát a címet. Idézem:

„Megemlékezésem címében a »boldogságos« szó szerepel; ezt adtam meg az emlékülés előtt is: a programban a »boldog« szó jelent meg (gondolom, hogy a rendezők nem találták helyénvalónak az általam kért vallási konnotációjú szót). Én azonban nagyon is szándékosan használom ezt a szót: valahogy jelzi Telegdi Zsigmondnak alázatos és derűs személyiségét. Tavaly december körül egyébként is nagyon foglalkoztatott a boldogság kérdése. Eszembe jutott Fokos Dávid – szintén páratlanul szerény – finnugor nyelvész reagálása, amikor a Magyar Nyelvtudományi Társaságban felköszöntötték 90. születésnapja alkalmából. Fokos Dávid azt mondta, hogy elsősorban azért boldog, mert – ahogy látja – a felköszöntöket boldoggá teszi, hogy őt felköszönthetik (s azt hiszik, hogy ezáltal őneki is boldogságot okoznak). [Bekezdés.] Telegdi Zsigmond ennél egyszerűbben fejezhette volna ki magát hasonló szituációban. Először is azt mondta volna, hogy »Nahát«, – ez őneki egyik kedvenc szava volt. Az ő boldogsága ugyanis kevésbé volt biedermeier jellegű. Némi gondolkodás után – azt hiszem – elismerte volna, hogy boldog ember, de – s ez ismét csak feltevésem – elkezdte volna elemezni, hogy miben is áll ez: legalább egy objektív és egy szubjektív oldalt próbált volna meg szétválasztani. [Bekezdés.] Boldogságának objektív – tudománytörténeti – aspektusa, ha súghatnék neki, az volt, hogy kompromisszumok nélkül kereste az igazságot (botlások meg tévedések között is, sokat kockáztatva). A szubjektív ok pedig – ezt még inkább halk találgatásként mondom – az lehetett, hogy előmozdított fontos ügyeket (kollégáinak és tanítványainak társaságában).” (I. m. 207.)

10. Szépe György útját a dolgok jobbá tétele jegyében járta be. A modern nyelvtudomány egyik úttörőjeként bekapcsolta a magyarországi nyelvészeti és társadalomtudományi gondolkodást a nemzetközi szellemi életbe. Ezt megjelenítette a felsőoktatásban, a nyelvészképzésben. Ő maga is szellemi mozgalmakat indított el a társadalmi és a nyelvi hátrányok enyhítésére a közoktatásban, az anyanyelvi nevelésben és az idegennyelv-oktatásban. Ez vezette el a nyelvi tervezés és nyelvpolitika témáihoz. Majd az eszmék és intézmények után magukat a nyelvészetet művelő embereket, az ő sorsukat mutatta meg a portréiban. Ezáltal önmagát is, saját, megtett útját is értelmezte úgy, hogy mindig előremutató tanulságokkal szolgált, rámutatott az erkölcs és a kultúra elveire.

Szépe György szabadszellemű, bátor ember volt, aki követte önnön tehetségének törvényeit, saját belső parancsait, és közben önzetlenül megajándékozott minket a tanulságokkal kutatásról, emberről, sorsról, közösségről. Tanítványai lehettünk és dolgozhattunk vele. Munkássága része az egyetemes kultúrának.

BÁNRETI ZOLTÁN

Jean Perrot (1925–2011)

A francia nyelvészeti élet egyik meghatározó alakja, a franciaországi hungarológia és finnugrisztika kimagasló művelője távozott el körünkől Jean Perrot személyében.

Egyetemi tanulmányait Párizsban végezte. Az École Normale Supérieure neveltje volt (1946–1950), klasszika filológiai tanulmányait Michel Lejeune tanítványaként végezte. Ugyanakkor a Collège de France-ban Émile Benveniste óráit hallgatta, így közvetlen kapcsolatba került a modern nyelvészet 20. századi francia irányzataival. Az elsőként említett („Ulm utcai”) nevezetes intézményben ismerkedett meg Köpeczi Bélával, aki 1946-ban diáktársa, sőt szobatársa volt. Ez a találkozás ébresztette fel Jean Perrot érdeklődését a magyar nyelv iránt, s ennek korai jeleként már 1947-ben ösztöndíjas tanulmányútra jött Magyarországra, majd 1948-ban magyar diplomát szerzett a Keleti Nyelvek Főiskoláján (ennek mai neve INALCO), ahol a finnugor nyelvek professzora Aurélien Sauvageot volt. Az elsőként választott tudományos irány, a klasszika filológia és közelebről a latin mellé így társult igen korán egy újabb nagy kutatási terület: a magyar és a finnugor nyelvtudomány. Fontos kiemelni, hogy ezekkel együtt és ezek háttérében Jean Perrot egész munkásságában központi szerepet játszik az általános nyelvészet.

1959-ben két doktori értekezést véd meg: az elsőben a latin deriváció egy sajátos kérdéskörét vizsgálja, kiegészítő értekezését pedig a magyar *meg* igekötőnek szenteli; ebből nőtt ki később az a kismonográfia, mely a magyar nyelvtudomány művelői körében első helyen kapcsolódik nevéhez (Adalékok a *meg* igekötő funkciójának vizsgálatához a mai magyar nyelvben. Akadémiai Kiadó, Bp., 1966).

Egyetemi pályafutása 1950-ben a Sorbonne-on kezdődik. 1953 és 1960 között a Montpellier-i Egyetemen tanít (elődje itt Lucien Tesnière volt), azután ismét a Sorbonne-on. Professzori kinevezését 1962-ben kapja meg. Az egyetem nagy átszervezése után a Paris 3 – Sorbonne Nouvelle professzoraként végzi sokirányú tevékenységét; az 1960-as évektől itt az Általános és Alkalmazott Nyelvészeti és Fonetikai Intézet (ILPGA) igazgatója lesz.

Ebben az időszakban szervezi meg a finnugor nyelvek oktatását ezen az egyetemen. 1967-ben létrehozza a Finnugor Tanulmányok Központja (Centre d'études finno-ougriennes) nevű oktatási egységet, ahol magyar és finn vendégtanári helyek is létesülnek. 1985-ben ugyancsak ő alapítja meg (szintén a Paris 3 keretében) az Egyetemközi Hungarológiai Központot (CIEH), mely kutatási és tudományszervezési feladatokat lát el, s melynek 1997-ig ő az igazgatója. Mindez jól mutatja, hogy igazi építő szellem volt, akinek nagyon sokat köszönhet a hungarológia franciaországi intézményrendszere. Az oktatás terén hosszú időn át szoros együttműködés állt fenn két intézmény: a Paris 3 és az INALCO között, melyek közösen látták el a magyar és finn nyelv, irodalom és kultúra tanítását. 1978-tól Jean Perrot a finnugor nyelvek összehasonlító nyelvtanának lett tanára egy nagynevű intézményben (École Pratique des Hautes Études, IVe section).

Ez a nagyszabású oktatásszervező tevékenység széles körű tudományszervezési munkával társult. A Párizsi Nyelvtudományi Társaságban (Société de Linguistique de Paris) 1979 és 1998 között a titkári (azaz a legmagasabb) tisztséget töltötte be. A Francia Finnugor Társaságnak (ADÉFO) haláláig elnöke volt. Ugyancsak központi szerepet játszott a párizsi finnugrisztika és hungarológia folyóiratainak (Études finno-ougriennes, Cahiers d'études hongroises) irányításában. Az ő nevéhez fűződik egy kontrasztív szeminárium megszervezése és egy korszerű magyar–francia szótár munkálatainak vezetése (Grimm, Szeged, 2000).

Kutatásainak egyik központi területe a morfoszintaxis. Sokszor hangsúlyozott irányelve a mondat szerkezet kétszintű elemzésének igénye: a szorosan vett szintaktikai viszo-

nyok vizsgálata mellett az is szigorúan nyelvészeti elemzést kíván (a jelölő és a jelölt viszonyának megkerülhetetlen elve alapján), hogy az információ hogyan rendeződik el a mondatban a kommunikáció igényeinek megfelelően. Ennek megközelítéséhez a magyar nyelv („e jól szerkesztett nyelv”) különösen vonzó terepnek bizonyult számára. Ugyancsak fontos kutatási területe volt a kétféle igeragozás kialakulásának a története a magyarban és más rokon nyelvekben, különösen az obi-ugor ágban. Ilyen irányú morfoszintaktikai vizsgálatai rendre megerősítették abban a nézetében, hogy a határozott igeragozás a birtokos személyjelezésből ered. Ennek kapcsán Klemm Antal felfogását máig figyelemreméltónak tartotta. Számos finnugor nyelvnek volt kiváló ismerője. Igen sok olyan kérdést vizsgált (szórend, igeekötők, esetragok stb.), amelyek elemzése során különféle nyelvekből, sőt nyelvcsaládokból merítette példaanyagát. Talán legismertebb műve a széles olvasóközönséghez szóló „La linguistique” című kis kötet (PUF, „Que sais-je?” sorozat), mely magvas, világos és árnyalt képet ad a nyelvészetről. E könyv maradandó értékét mi sem mutatja jobban, mint hogy 1953 óta újra és újra megjelenik, legutóbb 2010-ben...

A magyar nyelvészek körében sok jó barátja volt, akik őrzik személyiségének emlékét. Jómagam három éven át, 1994 és 1997 között mellette dolgozhattam, s közelről megismerhettem. Megragadó volt számomra látásmódjának világossága, a közügyek iránti elkötelezettsége és az a mély emberség, amelyet közeli munkatársai megtapasztalhattak.

KOROMPAY KLÁRA

Róna-Tas András 80 éves*

Tisztelt Ünnepe! Tisztelt Tagtársak! Hölgyeim és Uraim! Mikor Kiss Jenő professzor úr, Társaságunk elnöke felkért a megtisztelő feladatra, hogy köszöntsem kedves tagtársunkat, Róna-Tas András professzor urat 80. születésnapja alkalmából, természetesen azonnal igent mondtam, két okból. Először is Róna-Tas András a magyar nyelvtudomány és keletkutatás jól ismert, megbecsült és értékes életművet alkotó alakja; másodjára pedig az ünnepeltet szerény számításaim szerint is negyvenöt éve ismerem, és e hosszú évtizedek alatt kollegiális kapcsolatunk barátsággá formálódott, amire méltán vagyok büszke.

Hadd kezdjem rögtön egy *déjà vue* érzés felelevenítésével. Idestova majdnem harminc éve, 1982 októberében történt, hogy a hazai orientalisztika akkori nagy doyenjét, sokunk tanárát és mesterét, Ligeti Lajost ünnepeltük a Bölcsészkar Piarista közti épületének tanácstermében. Az ünnepelt akkor is nyolcvan éves volt, és a sok köszöntő végén egy 36 éves fiatalember jött, ez lennék én, aki a fiatal tanítványok nevében üdvözölte a mestert. Mutatis mutandis, a mostani helyzet is hasonló, egy „apró” különbséggel: harminc év telt el közben, s az egykori „zöldfülű”-ből öregedő professzor kolléga lett. „Eheu, fugaces labuntur anni...”

Ünnepeltünknek, Róna-Tas András professzor úrnak talán elege is van már a sok ünneplésből, de elnézését kérjük, hiszen a Magyar Nyelvtudományi Társaság, minden ma-

* Elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság 2012. május 22-i felolvasó ülésén.